

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ „JUSTINIAN PATRIARHUL”
ȘCOALA DOCTORALĂ „DUMITRU STĂNILOAE”
DOMENIUL: TEOLOGIE

Memoriu de activitate științifică

Student doctorand: **Dima Marius Cristian**
Conducători de doctorat: **Conf. Univ. Dr. Adrian Lemeni**
Prof. Univ. Dr. Emerit Constantin Cucoș

Teză de doctorat:
Aspecte ale educației nonformale în Biserica Ortodoxă Română.
Misiune, viziune, lucrare

București
2026

Teza de doctorat *Aspecte ale educației nonformale în Biserica Ortodoxă Română. Misiune, viziune, lucrare* a fost elaborată urmare unei motivații mai mult decât profesionale, unui context favorabil și unui efort susținut, conjugate în sinteze, analize și reflecții personale, pentru a aduce o mică și încurajată contribuție la recunoașterea rolului Bisericii Ortodoxe Române în domeniul educației.

Pe parcursul anilor de cercetare petrecuți în cadrul Școlii doctorale, îmbinând documentarea științifică, activitatea pedagogică permanentă – sub toate formele de educație – într-un seminar teologic ortodox și slujirea preoțească în Biserica Ortodoxă Română, am realizat că activitatea învățătoarească în duhul Evangheliei a cunoscut consecvente și complexe procese de realizare, fiind determinate atât de scopul ei: sfințirea prin adevărul cuvântului încredințat – *Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău este adevărul.* (Ioan 17:17) – cât și de confluența, confruntarea sau dezirabila coabitare cu mai mult sau mai puțin glorioasele culturi, ideologii sau alte influențe ale vremurilor.

În plus, este evident că dimensiunea educațională nonformală a lucrării Bisericii Ortodoxe Române este puțin conștientizată, recunoscută și cu atât mai puțin evaluată, atât în propriile organisme, școli și instituții, dar și în afara ei – fiind, câteodată, confundată cu indispensabila, dar insuficienta activitate catehetică recurentă.

Cercetările, proiectul vizat și argumente formulate m-au motivat să aprofundez caracterul interdisciplinar al demersului meu investigativ. Bibliografia consultată, experiența didactică de peste două decenii, limbajul vehiculat și specificitatea comunicării educaționale, precum și discuțiile purtate atât cu Domnul Profesor coordonator Adrian Lemeni, cât și cu membrii Comisiei de îndrumare, în special cu Domnul Profesor Constantin Cucuș, au condus la iminența unei *cotutele interdisciplinare*, pentru atingerea obiectivelor, pe care am solicitat-o și obținut-o, în anul universitar 2021-2022. Cotutela se realizează cu Școala Doctorală de Psihologie și Științe ale Educației, din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași, sub îndrumarea Dlui Prof. Univ. Dr. Emerit Constantin Cucuș, în cadrul Universității din București, conducătorul de doctorat al tezei fiind Dl Conf. Univ. Dr. Adrian Nicolae Lemeni.

În abordarea interdisciplinară, precum și pentru metabolizarea domeniilor științifice și ale conceptelor specifice, am parcurs numeroase lucrări și studii din domeniile Teologie și Pedagogie, dar și din alte domenii, acordând o atenție specială literaturii de specialitate privind educația nonformală – care este precară în zona Bisericilor, a denominațiunilor creștine și a religiilor, problematizând și dând repere, în general, în limbile engleză și franceză.

Am expus câteva concluzii ale demersului investigativ, în limba engleză, în studiul „Christian-Orthodox Religious and Theological Education in the Romanian Democracy”, la *Simpozionul Internațional „Studia Theologica Doctoralia”*, edițiile XII-XIII, organizat de Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, în colaborare cu Facultatea de Teologie Catolică a Universității „Karl Franzens” din Graz (Austria), cu Institutul Teologic „Sf. Ioan Damaschin” al Universității din Balamand (Liban), cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Aristotel” din Salonic (Grecia), în zilele de 10-11 mai 2021.

De asemenea, am participat cu lucrarea „Mesajul învățătorului creștin-ortodox – de la magister dixit la autoritatea iubirii smerite”, la *Conferința internațională „Educația din perspectiva valorilor”*, ediția 2023, organizată de Universitatea 1 Decembrie 1918” Alba Iulia și alte universități europene, la Chișinău, Republica Moldova, 29 septembrie-1 octombrie 2023.

Nu în ultimul rând, am participat cu lucrarea „Etica motivației în evaluarea elevilor”, la *Simpozionul național „Motivația în cariera didactică”*, ediția 2024, organizat de Casa Corpului Didactic Buzău în colaborare cu o pleiadă de specialiști din lumea academică, lucrarea fiind publicată în anexa publicației oficiale a instituției organizatoare, „Școala buzoiană”.

La invitația Inspectoratului Școlar Județean Buzău, am realizat *un curs de formare continuă*: „Aspecte complementare curriculumului în maximizarea formativă a activităților școlare și extrașcolare”, adresat diriginților și profesorilor pentru învățământul primar, pe care l-am susținut, sub forma unor webinarii, în lunile februarie-mai 2022, adresându-mă și tratând tema principală, a impactului curriculumului ascuns, dar și alte subiecte privitoare la educația formală și nonformală, cu peste 170 de participanți, concluziile constituind partea aplicativă a referatului elaborat pentru cursul de Etică și integritate academică, din cadrul Școlii doctorale.

În anii școlari 2024-2025 și 2025-2026, am propus, în calitate de formator pentru educația adulților, *un curs de formare continuă* la Casa Corpului Didactic Buzău, intitulat „Leadership și educație religioasă”, bazat pe materiale autentice și metode de învățare nonformală, destinat, în principiu, profesorilor de Religie și diriginților din județul Buzău.

De asemenea, pe parcursul acestor ani universitari, am avut întâlniri lunare, mai întâi, on-line – în perioada pandemiei – cu profesorii îndrumători și cu ceilalți colegi doctoranzi, continuând apoi cu

întâlniri lunare la sediul Școlii Doctorale de la Facultatea de Teologie din București, discutând probleme de abordare, interpretare, completare bibliografică și stadiul redactării lucrării. De asemenea, am participat de mai multe ori, ca invitat, la cursul și seminarele „Dialogul dintre teologie și știință” pe care dl Conf. Dr. Adrian Lemeni le ținea în cadrul programului de master în Teologie „Doctrină și cultură”, la examene susținute în cadrul acestui program, precum și la examenele la Apologetică ale studenților înscriși la programul de licență în Teologie Ortodoxă Pastorală.

Periodic, am avut întâlniri la Iași și on-line cu Dl Prof. Univ. Dr. Constantin Cucuș, cu care am discutat subiecte pe teme pedagogice oportune de abordat sau edificat în demersul meu academic, continuând dialogul și îndrumarea și prin corespondența pe e-mail.

Am participat la susținerea de teze de doctorat în Teologie, precum cea a Diac. Gheorghe-Cristian Popa: „Comunicarea interpersonală în spațiul digital. Evaluare teologică și interdisciplinară”, în data de 10 noiembrie 2022, și cea a dnei Alexandra Săftoiu, „Semnificația nous-ului în gândirea Sfântului Maxim Mărturisitorul. Mărturisirea puterii unificatoare a minții în contextul cercetărilor actuale ale neuroștiințelor”, în data de 24 noiembrie 2022, ambii având ca îndrumător pe Dl Conf. Univ. Dr. Adrian Lemeni. De asemenea, am participat la presuținerea lucrărilor de doctorat în Teologie: „Particularitățile misiunii Bisericii Ortodoxe Române în comunitățile romilor căldărari”, a Pr. Marius Căldăraru, îndrumat de Pr. Conf. Dr. Radu Mureșan, și „Neognosticismul sau pseudo-împlinirea spirituală prin întoarcere la gnoză”, a Părintelui Ionuț-Cristian (Antim) Băru, îndrumat de Dl Conf. Dr. Adrian Lemeni.

Nu în ultimul rând, am continuat coordonarea de proiecte europene, în cadrul programului Erasmus Plus al Uniunii Europene, cu un nou parteneriat în limba franceză: *Formation et innovation pour un avenir durable*”, în perioada septembrie 2020-august 2023, și un proiect de formare și educație nonformală, în cadrul consorțiului Casei Corpului Didactic Buzău, în anul școlar 2025-2026, abordând teme precum orientarea profesională, durabilitatea și dialogul intercultural, comunicare în clasă, educația incluzivă și axiologică, prin metode de educație nonformală și mobilități transfrontaliere pe care le-am facilitat pentru profesori și elevi ai Seminarului Teologic Ortodox din Buzău, unde sunt profesor titular de limbi moderne și de discipline de specialitate.

Pe parcursul cercetării în cadrul Școlii doctorale, am scris și publicat următoarele articole și lucrări, având conținut teologic, pedagogic, sau care vizează educația formală, nonformală în învățământul seminarial, religios, în mediul asociativ creștin, și nu numai, din Biserica Ortodoxă Română:

Publicații științifice în reviste indexate în baze de date internaționale:

1. „Contextele de educație nonformală complementare, pe tot parcursul vieții, formării și instrucției școlare. O evaluare ortodoxă”, în *Biserica Ortodoxă Română*, Buletinul oficial al Patriarhiei Române, revistă indexată în bazele de date internaționale Central and Eastern European Online Library (CEEOL - indexată în 2021), Directory of Open Access Journals (DOAJ - indexată în 2021) WorldCat (indexată în 2021) și Cross Ref (indexată în 2021), nr. 1, 2022, pp. 255-277 (ISSN online: 2784-3971, ISSN-L: 0257-4667);
2. „Unveiling the Hidden Curriculum in the Romanian Secondary Education”, în *Journal of Romanian Literary Studies*, revistă de cercetare științifică (ISSN: 2248-3004) indexată în bazele de date internaționale: ERIH PLUS (indexată în această BDI din 2019), CEEOL (indexată din 2011), Global Impact Factor (indexată din 2014) și Google Scholar (indexată din 2011), nr. 32/2023, pp. 742-749;
3. „The Dynamics of Informal Education within the Orthodox Church: Pedagogical Perspectives and Theological Implications”, în *Journal of Romanian Literary Studies*, revistă de cercetare științifică (ISSN: 2248-3004) indexată în bazele de date internaționale: CEEOL, Index Copernicus, Crossref, BASE, SSRN, LivRe, ROAD, SCILIT, WorldCat, Science OPEN, Science Bib, Research Bib, Research Gate, Academic.edu, BDD Diacronia, Google Scholar (indexată din 2011), RefSeek, Journal Seeker, Semantic Scholar, SJIF, Internet Archive, IBN, AMU Research Portal, nr. 44/2026.

Comunicări la manifestări științifice publicate în volume colective:

1. „Christian-Orthodox Religious and Theological Education in the Romanian Democracy”, studiu de cercetare prezentat, în limba engleză, la Simpozionul Internațional „Studia Theologica Doctoralia”, edițiile XII-XIII, organizat de Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dimitru Stăniloae”, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, în colaborare cu Facultatea de Teologie Catolică a Universității „Karl Franzens” din Graz (Austria), cu Institutul Teologic „Sf. Ioan Damaschin” al Universității din Balamand (Liban), cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Aristotel” din Salonic (Grecia), în zilele de 10-11 mai 2021; publicat în volumul *Cercetări doctorale în pandemie – provocări, soluții, oportunități*, coord. Pr. prof. dr. Viorel Sava, Ed Doxologia, ISBN: 978-606-666-9746-22-6;
2. „Mesajul învățătorului creștin – de la magister dixit, la autoritatea iubirii smerite”, prezentat la Conferința internațională „Educația din perspectiva valorilor”, ediția a XV-a, Chișinău, 29 septembrie - 1 octombrie 2023, organizată de Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (România), Universitatea „St. Kliment Ohridski” din Sofia, Bulgaria, Universitatea din Belgrad, Serbia, Universitatea din Helsinki, Finlanda, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România) și Universitatea de Stat din Moldova (Republica Moldova). A fost publicat în volumul dedicat conferinței, care este și indexat în CEEOL și Crossref: Ioan Scheau, Dorin Opriș, Marinela Negru (editori), *Educație și valori în școala contemporană. Provocări și modele*, București, Editura Eikon, 2023 (e-ISBN 978-606-49-1051-6), 2024, pp. 166-175.
3. „Etica motivației în evaluarea elevilor”, prezentat la Simpozionul național „Motivația în cariera didactică”, organizat de Casa Corpului Didactic Buzău, 23-24 mai 2024; publicat în anexa dedicată simpozionului din *Școala buzoiană*, revista oficială a Casei Corpului Didactic, nr. 60, 2025, ISSN: 1454-2943, ISSN-L: 1454-2943.

Publicări în volum:

1. „Seminarul Teologic din Buzău – atriu al primirii Cuvântului lui Dumnezeu și al inimii împlinite în sânul Bisericii celei vii” – studiu (cu aparat critic) publicat ca doctorand în volumul colectiv *Un deceniu de continuă înnoire la Curbura Carpaților. Roadele binecuvântării lui Dumnezeu*, Editura Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, ISBN: 978-973-1832-96-8, Buzău, 2023, pp. 265-280 ;
2. „Cuvântare la un nou început pentru Seminarul Teologic Ortodox din Buzău”, în *Almanah bisericesc 2023*, Editura Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, 2024, 349 p., ISSN: 1583-168X, pp. 305-309;
3. „Kiev – «World Café» a tuturor posibilităților, chiar și a celor reduse”, comunicare despre educația nonformală a Bisericii, în *Lucrările simpozionului regional „Erasmus+: Șanse pentru elevii cu oportunități reduse*, ISBN 978-973-0-37848-1, Buzău, 2023, pp. 32-35.

Traduceri:

1. Traducere din limba engleză: *Liturghie și Tradiție. Reflecții teologice ale Părintelui Alexander Schmemmann*, volum în traducerea subsemnatului, ISBN: 978-973-1832-87-6, Editura Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, Buzău, 2021, 196 p.;
2. Traducere în limba engleză: *De la învățătura prin școală, la educația prin artă – Albumul Muzeului Bisericesc Eparhial al Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei*, ISBN: 978-973-1832-97-5, Editura Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, Buzău, 2025.
3. Traducere în limba engleză: *The Archdiocese of Buzău and Vrancea: historical data and images*, volum în limba engleză, ISBN 978-630-6789-02-3, Editura Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, Buzău, 2025.

Articole cu conținut teologic, bisericesc sau pedagogic:

3. „«Vulturul rănit», rămas pe «vârfuri neajunse»”, recenzie de carte teologică: „Vulturul rănit. Viața Sfântului Grigorie Teologul”, de Stylianos Papadopoulos, în revista *Glasul Adevărului*, publicația oficială a Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, nr. 260, an XXXII, 2021, ISSN: 1222-698X, pp. 37-38;
4. „O cronotopie atonită”, în revista *Dilema veche*, ISSN: 1841-3587, 1 noiembrie 2023, disponibil pe <https://dilemaveche.ro/sectiune/blogul-cititorilor/o-cronotopie-atonita-2312721.html>;
5. „Reflection on religious seeing in post-postmodernism” și „Dar de preț pentru buzoieni și vrânceni: Averele bune educației”, în *Școala buzoiană*, revista oficială a Casei Corpului Didactic Buzău, nr. 58, seria a III-a, februarie 2021, pp. 14-15, ISSN: 1454-2943, ISSN-L: 1454-2943;
6. „Analogie”, în *Ziarul Lumina*, 15 iunie 2020, <https://ziarullumina.ro/opinii/repere-si-idei/analogie-154783.html>;
7. „Pastorația părinților și a copiilor. O abordare sistemică”, în revista *Glasul Adevărului*, publicația oficială a Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, nr. 259, ianuarie 2021, pp. 20-21, ISSN: 1222-698X;
8. «Unitate și diversitate: „Ad dialogum religiosum”», în *Glasul Adevărului*, revista oficială a Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, nr. 264, 2021, pp. 24-25, ISSN: 1222-698X;

9. „Din jurnalul unui om cu «o mic»”, apărut în revista *Dilema veche*, ISSN: 1841-3587, nr. 931, 10 – 16 februarie 2022, <https://dilemaveche.ro/sectiune/caleidoscopie/articol/din-jurnalul-unui-om-cu-o-mic>;
10. „Gânduri pașnice «în vreme de război», pentru ortodocși și nu numai”, apărut în revista *Dilema veche*, nr. 937, 24 – 30 martie 2022, ISSN: 1841-3587;
11. „STEAME – an Audacious Approach of Future Schooling”, în *Școala buzoiană*, revista Casei Corpului Didactic Buzău, seria a III-a, ISSN: 1454-2943, ISSN-L: 1454-2943, nr. 59, ianuarie 2023;
12. *Seminaristii buzoieni continuă seria activităților de învățare nonformală printr-o nouă reuniune de proiect Erasmus Plus*, pe website-ul oficial al Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, 19 mai 2023, disponibil pe <https://arhiepiscopiabzvn.ro/seminaristii-buzoieni-continua-seria-activitatilor-de-invatare-nonformala-printr-o-noua-reuniune-de-proiect-erasmus-plus.html>;
13. *Pictorul Ion Andreescu, Profesor de Desen liniar și Caligrafie la Seminarul Teologic din Buzău, omagiat la 150 ani de impresionism*”, publicat pe website-ul Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei, <https://arhiepiscopiabzvn.ro/pictorul-ion-andreescu-profesor-de-desen-liniar-si-caligrafie-la-seminarul-teologic-din-buzau-omagiat-la-150-ani-de-impresionism.html>, aprilie 2024;
15. „Olimpiada națională *„Cultură și spiritualitate românească”*, prin ochii unui dascăl”, publicat în *Glasul Adevărului*, revista oficială a Arhiepiscopiei Buzăului și Vrancei”, nr. 280, iulie 2024, p. 34, ISSN: 1222-698X;
15. *Cultură și spiritualitate românească din Țara Zarandului până în Țara Hațegului*, 22 mai 2025, <https://arhiepiscopiabzvn.ro/cultura-si-spiritualitate-romaneasca-din-tara-zarandului-pana-in-tara-hategului.html>.

În încheiere, doresc să împărtășesc mărturisirea că lucrarea de cercetare este rodul preocupărilor și cercetărilor realizate de subsemnatul, de-a lungul celor 5 ani, în baza pregătirii teologice și filologice academice, a experienței în domeniul pastoral și în cel al educației formale și nonformale, cu parcurgerea și integrarea onestă unei vaste bibliografii în limbile română, engleză și franceză, cu redarea corectă a surselor folosite, pentru crearea unei lucrări bazate pe sinteză, analiză și reflecție, care să pună în lumină contribuția de netăgăduit a Bisericii Ortodoxe Române la un context educațional binecuvântat și necesar, în continuă creștere.

Marius Cristian DIMA

